

Asia: VN/33727/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Esitykset ammatillisen koulutuksen sääntelyn muuttamiseksi ovat oikeansuuntaisia. Koulutuksen ja tutkintojen laadun ja työelämävastaavuuden parantamisen tulee olla kehittämisen keskiössä, ja rahoitusohjauksessa on perusteltua painottaa vahvemmin koulutuksen vaikuttavuutta. Rahoitusjärjestelmän osalta esitykseen tulisi lisätä vaikutusarviointeja ja erityisesti jatkuvan oppimisen osalta tulisi arvioida esitettyjen muutosten yhteisvaikutuksia. STTK suhtautuu kriittisesti esitykseen, jonka mukaan toiminnanohjauksen kokeiluun osallistuvat koulutuksen järjestäjät voisivat vapaasti tarjota tutkintokielenä englantia.

Ammatillisen koulutuksen kokeilua koskevat säädösehdotukset

Esitys toiminnanohjauksen kokeilusta on pääpiirteissään kannatettava. Laadun, vaikuttavuuden ja saavutettavuuden parantaminen ovat keskeisiä tavoitteita ammatillisessa koulutuksessa. Kokeiluun osallistuvien koulutuksen järjestäjien järjestämislupien väljentäminen voi parantaa niiden mahdollisuuksia vastata alueen työelämän osaamistarpeisiin. Tämä edellyttää esityksessä kuvatun neuvottelumenettelyn ohella toimivia vuoropuhelun malleja ja käytänteitä ja ennakoititiedon hyödyntämistä, jotta koulutustarjontaa voidaan tarkemmin suunnata työelämän tarpeisiin.

STTK suhtautuu kriittisesti esitykseen, jonka mukaan kokeiluun osallistuvat koulutuksen järjestäjät voisivat vapaasti tarjota tutkintokielenä englantia. Monilla aloilla ja ammateissa työllistyminen Suomeen edellyttää hyvää kotimaisten kielten osaamista. Opiskelijoilla tulee olla hyvä ymmärrys siitä, miten englannin kielellä suoritettu tutkinto voi vaikuttaa heidän työllistymismahdollisuuksiinsa Suomessa. Lisäksi tulee varmistaa, että englanninkieliseen tutkintokoulutukseen hakeutuvilla on tarvittava englannin kielen taito tutkinnon suorittamiseen. Englanninkielisen koulutuksen hyödyt työelämälle jäävät vajaaksi, jos englanninkielisen tutkinnon suorittaneet eivät puutteellisen kielitaidon vuoksi työllisty Suomeen.

Kokeilun tavoitteena on selvittää, parantaako uusi ohjausmalli koulutuksen laatua ja vaikuttavuutta. Esityksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voisi velvoittaa koulutuksen järjestäjiä osallistumaan kokeiluun, ja toisaalta ministeriö voisi käyttää harkintaa kokeiluun hyväksyttävien koulutuksen järjestäjien valinnassa. Kokeilun lähtöasetelma voi rajoittaa mahdollisuuksia tehdä johtopäätöksiä kokeilun onnistumisesta ja tulee huomioida, kun kokeilun vaikuttavuutta arvioidaan.

Rahoituksen uudistusta koskevat säädösehdotukset

STTK kannattaa rahoituksen painopisteen muuttamista vaikuttavuutta ja tuloksia painottavaan suuntaan.

Sen sijaan STTK suhtautuu kriittisesti jatkuvan oppimisen rahoitusta koskeviin painotuksiin. Jatkuvaan oppimiseen liittyvät rahoitusjärjestelmän muutokset tulisi kuvata selkeämmin kokonaisuutena ja arvioida muutosten yhteisvaikutuksia opiskelijoiden ja työelämän näkökulmista. STTK on huolissaan siitä, miten rahoituksen muutokset yhdessä kehysriihessä päätettyjen rahoitusleikkausten kanssa vaikuttavat erityisesti aikuisille suunnattujen ammatti- ja erikoisammattitutkintojen tarjontaan.

Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot tulisi tunnistaa paremmin väylänä osaamis- ja koulutustason nostoon. Esityksissä tulisi myös paremmin tunnistaa ammatillisen koulutuksen ja tutkintojen merkitys alanvaihtajille. Esitys ammatti- ja erikoisammattitutkintojen maksullisuuden poistamisesta on kannatettava ja voi parantaa yksilöiden taloudellisia mahdollisuuksia osallistua koulutukseen.

On huomattava, että tutkinnon osien painottamisen tarkoituksenmukaisuudessa on alakohtaisia eroja. Jatkossakin ammatillisen koulutuksen kautta tulee olla mahdollista kouluttautua ja pätevoityä uuteen ammattiin työuran aikana.

Oppimisen tukea ja erityistä tukea koskevat säädösehdotukset

Esitykset oppimisen tukea ja erityistä tukea koskeviksi säädöksiksi ovat kannatettavia. On tärkeää, että oppimisen tukea kehitetään samansuuntaisesti koko toisen asteen koulutuksessa ja vastaamaan opiskelijoiden kasvaneisiin ja muuttuviin tuen tarpeisiin.

Tilauuskoulutusta koskevat säädösehdotukset

Esitykset tilauuskoulutusta koskeviksi muutoksiksi ovat kannatettavia. Ei ole tarkoituksenmukaista järjestää tilauuskoulutusta, jossa tilaajan tavoitteena on ainoastaan välittää opiskelijoita. Niin ikään opiskelijoiden tietoisuuden vahvistaminen omasta asemastaan on tärkeää.

Muut ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

STTK ei kannata esityksiä, jotka koskevat työelämätoimikuntien määrän vähentämistä ja toimikuntien tehtävien karsimista. Työelämätoimikuntien roolista ja tehtävistä ammatillisen

koulutuksen järjestelmässä tarvitaan avointa vuoropuhelua työelämätoimijoiden kanssa kehittämisehdotusten pohjaksi. Esimerkiksi liian laaja-alaisissa työelämätoimikunnissa haasteeksi voi tulla ala- ja ammattikohtaisen osaamisen kattavuus kaikissa toimikunnan edustamissa tutkinnoissa. Lisäksi tulisi harkita työelämätoimikuntien osaamisen hyödyntämistä toiminnanohjaukseen liittyvän kokeilun seurannassa. Näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadunvarmistuksen toteuttaminen esitetyllä tavalla eli tilastotietoihin perustuvina koonteina ja yhteenvetoina edellyttää, että Opetushallituksen resurssit tiedon tuottamiseen voidaan turvata myös pitkällä aikavälillä.

Asetusluonnokset

Ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteita koskeva opetus- ja kulttuuriministeriön asetus

Esityksessä ehdotetaan useita muutoksia jatkuvan oppimisen rahoitukseen. STTK painottaa, että aiotut muutokset tulisi tuoda selkeämmin kokonaisuutena esille ja arvioida niiden vaikutuksia opiskelijoihin, koulutustarjontaan ja työelämälle. Kun esimerkiksi vaikuttavuuden perusteella myönnettävässä rahoituksessa huomioidaan vain ennen koulutuksen aloittamista ei-työllisinä olleet, voi se heikentää työssä olevien mahdollisuuksia alan vaihtoon ja osaamisen täydentämiseen ja toisaalta heikentää osaavan työvoiman saatavuutta.

Muut kommentit

STTK on erittäin huolissaan jatkuvaan oppimiseen hallituskaudella kohdistettujen rahoitusleikkausten ja heikennysten yhteisvaikutuksista. Esitetyt muutokset ammatillisen koulutuksen rahoitukseen heijastuvat työikäisten mahdollisuuksiin nostaa omaa koulutus- ja osaamistasoaan tai kouluttautua työuran aikana uuteen ammattiin. Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmään esitetään useita päällekkäisiä muutoksia, jotka vaikuttavat koulutuksen järjestäjien kannustimiin järjestää aikuisille suunnattua koulutusta. Lisäksi ammatillisen koulutuksen rahoitukseen on kohdistumassa rahoitusleikkauksia. Jatkuvaan oppimiseen hallituskaudella kohdistettujen heikennysten lista alkaa olla pitkä, eikä toimien yhteisvaikutuksia ole arvioitu. Osaavan työvoiman voidaan saatavuus pitkällä aikavälillä turvata vain tiiviillä ja toimivalla yhteistyöllä työelämän kanssa.

Nousiainen Riina
STTK ry.